

Utvikling av lektorutdanninga ved UiT

Rapport fra arbeidsgruppe 06.12.2018

Innhold

1	Bakgrunn og mandat	2
1.1	Mandat for arbeidet	2
2	Utfordringer ved dagens lektorutdanning	3
2.1	Utvalgte nøkkeldata	3
2.2	Hovedutfordringer ved utdanninga	9
3	Disiplinfagernes og profesjonsfagets relevans og sammenheng	10
3.1	Skolerelevans i disiplinfagene	11
3.1.1	Fagdidaktisk og utdanningsfaglig kompetanse i disiplinfagene	11
3.1.2	Disiplinfagernes relasjon til praksisfeltet	13
3.2	Profesjonsfag og praktisk yrkesutøvelse	14
3.3	Anbefalinger fra arbeidsgruppa	15
4	Samhandling med praksisfeltet	15
4.1	Styrking av samhandling med praksis	16
4.2	Anbefalinger fra arbeidsgruppa	17
5	Rekruttering	17
5.1	Utfordringer knyttet til rekruttering til lektorutdanninga	18
5.2	UiTs rekrutteringsarbeid	18
5.3	Rekrutteringsarbeid i fylkeskommunen	19
5.4	Anbefalinger fra arbeidsgruppa	19
6	Organisering av utdanninga	19
6.1	Den økonomiske situasjonen ved lektorutdanninga	20
6.2	Ulike modeller for organisering	21
6.3	Organisering av samhandlings- og lederstrukturer	22
6.4	Anbefalinger fra arbeidsgruppa	23

1 Bakgrunn og mandat

Både Kunnskapsdepartementet og UiT har store ambisjoner for lærer- og lektorutdanning. Institusjonsstrategien Drivkraft i Nord slår fast at «UiT skal ha nasjonalt ledende lærerutdanninger» og i utviklingsavtalen mellom UiT og KD er det avtalt at «UiT skal styrke utviklingsarbeidet og øke rekrutteringa til sine lærerutdanninger». I tildelingsbrevet til UiT for 2018 har departementet også presisert at «Det er viktig at relevante disiplin-faglige humanioramiljø involveres i lærerutdanningene, og at humanioramiljøene deltar mer aktivt i utviklingen av norsk skole». I UiTs virksomhetsplan for 2018 er det fastsatt at «HSL-fakultetet og NT-fak skal lage en plan som sikrer lektorprogrammet tilstrekkelige ressurser til at opptakstillene kan opprettholdes på et høyt nivå og flere kandidater utdannes». I tillegg heter det i et eget punkt at «Alle fakulteter som er involvert i lektor og ingeniørutdanning skal være med på å utvikle et felles og forbedret forvaltningssystem for disse utdanningene»

For å følge opp disse ambisjonene/styringssignalene er det oppnevnt ei tverrfaglig arbeidsgruppe som har fått i oppdrag å utrede framtidig utvikling av lektorutdanninga. Arbeidsgruppa har følgende sammensetning:

- Prorektor Wenche Jakobsen (leder av utvalget)
- Professor Astrid Strandbu – ILP
- Professor Øystein A. Vangsnes – ISK
- Instituttleder John McNicol – AHR
- Førsteamanuensis John Beck Jensen – AMB
- Førsteamanuensis Stian Anfinsen – IFT
- Prodekan Annfrid Sivertsen – NT
- Prodekan Lars Aage Rotvold – HSL
- Førsteamanuensis Cathrine Theodorsen – HSL
- Fylkesutdanningssjef Børre Krudtå
- Student Isak Ripman – Realfag (isak.rip@gmail.com)
- Student Tora Guttormsen – Språk og samfunnsfag (tora.guttormsen@gmail.com)

Sekretariatet er fra universitetsdirektørens stab ved Julia Holte Sempler og Avdeling for utdanning ved Ann-Tove Eriksen

1.1 Mandat for arbeidet

Arbeidsgruppa har fått i oppdrag å identifisere, drøfte og foreslå løsninger på de utfordringer lektorutdanninga har hatt og vil stå overfor. Det skal legges særlig vekt på det faglig/pedagogiske tilbudet (også praksisopplæringen), herunder også studieplanmessige problemstillinger. Også forhold som rekruttering, samarbeid mellom ansvarlige enheter (institutt, fakultet, praksisfelt) og samhandling med mottakerfeltet (ut over praksisopplæringa) bør berøres. Forslagene skal i hovedsak ligge innenfor dagens organisering og ressurser, men arbeidsgruppa skal peke på forhold som vil ha betydning for dette.

Mer konkret skal arbeidsgruppa:

1. Gi en status for lektorutdanningen, med særlig fokus på de problemer og utfordringer som har preget lektorutdanningen så langt
2. Vurdere hvorvidt dagens faglige organisering (progresjon, emnesammensetning, praksis) bør endres

3. Foreslå modeller som sikrer at enhetene som har ansvar for å drive lektorutdanningen allokterer tilstrekkelige ressurser til at kan tilbys med høy kvalitet og tilstrekkelig faglig kompetanse.
4. Utrede hvordan disiplinlagene, og da spesielt de humanistiske fag, kan styrke sin skolerelevans og sin sammenheng med profesjonsfaget
5. Utrede hvordan profesjonsfaget kan gjøres mer relevant for den praktiske yrkesutøvelsen
6. Utrede hvordan samhandlingen med praksisfeltet kan, og bør, styrkes
7. Foreslå om og hvordan det interne faglige/organisatoriske samarbeidet kan styrkes for å sikre kvalitet, sammenheng og helhet i studiet
8. Foreslå hvordan man kan sikre bedre og mer stabil rekruttering til studiet, og hvordan man i den sammenheng kan styrke sitt samarbeid med landsdelens skoleeiere

Hvordan utdanninga skal ledes, er ikke en del av mandatet. Men arbeidsgruppa kan gi innspill til momenter som kan være av betydning for valg av framtidig ledelsesmodell. Arbeidsgruppa har fått i oppdrag å ferdigstille en kortfattet rapport med anbefalinger innen 1. november 2018.

Arbeidsgruppa vil i det videre svare på utfordringene i mandatet fordelt på følgende kapitler: Utfordringer ved dagens lektorutdanning, disiplinlagenes og profesjonsfagets relevans og sammenheng, samhandling med praksisfeltet, rekruttering og organisering av utdanningen. Punktene fra mandatet vil framgå under de ulike områdene.

2 Utfordringer ved dagens lektorutdanning

Fra mandatet:

1. *Gi en status for lektorutdanningen, med særlig fokus på de problemer og utfordringer som har preget lektorutdanningen så langt*

Lektorutdanninga for trinn 8-13 er en av de utdanningene ved UiT som vokser mest, fra 58 studenter på kullet som startet i 2014 til 135 på kullet som startet i 2018. På tross av dette har ikke studieprogrammet egne tildelte studieplasser, men har historisk vokst ut av Praktisk pedagogisk utdanning (PPU) og eksisterende studieplasser ved mange ulike disiplinlaglige studieprogram. PPU har idag 60 studieplasser, og basisinntektene knyttet til disse plassene er fordelt med 30 plasser til PPU og 30 plasser til lektorutdanninga. De økonomiske implikasjonene av dette er nærmere beskrevet i kapittel 6.1.

Per i dag er lektorutdanninga spredt over tre ulike fakultet, åtte institutt og en lang rekke praksisskoler på både ungdoms- og videregående nivå. Det er derfor svært mange ulike aktører som skal samarbeide om å gi studentene et helhetlig og kvalitativt godt studieprogram, samt en profesjonsfaglig kompetanse som forbereder dem på å virke som lektorer i en kompleks skole i stadig utvikling. Tilbakemeldinger fra studenter viser at svært mange opplever studiet som lite sammenhengende, og uten tydelige målsetninger/visjoner for hva utdanninga er eller hvordan den skal forberede dem på arbeidslivet.

2.1 Utvalgte nøkkeldata

Arbeidsgruppa vil i det følgende gjennomgå en rekke nøkkeldata som utgjør en del av grunnlaget for arbeidsgruppas diskusjoner om framtidens utdanning.

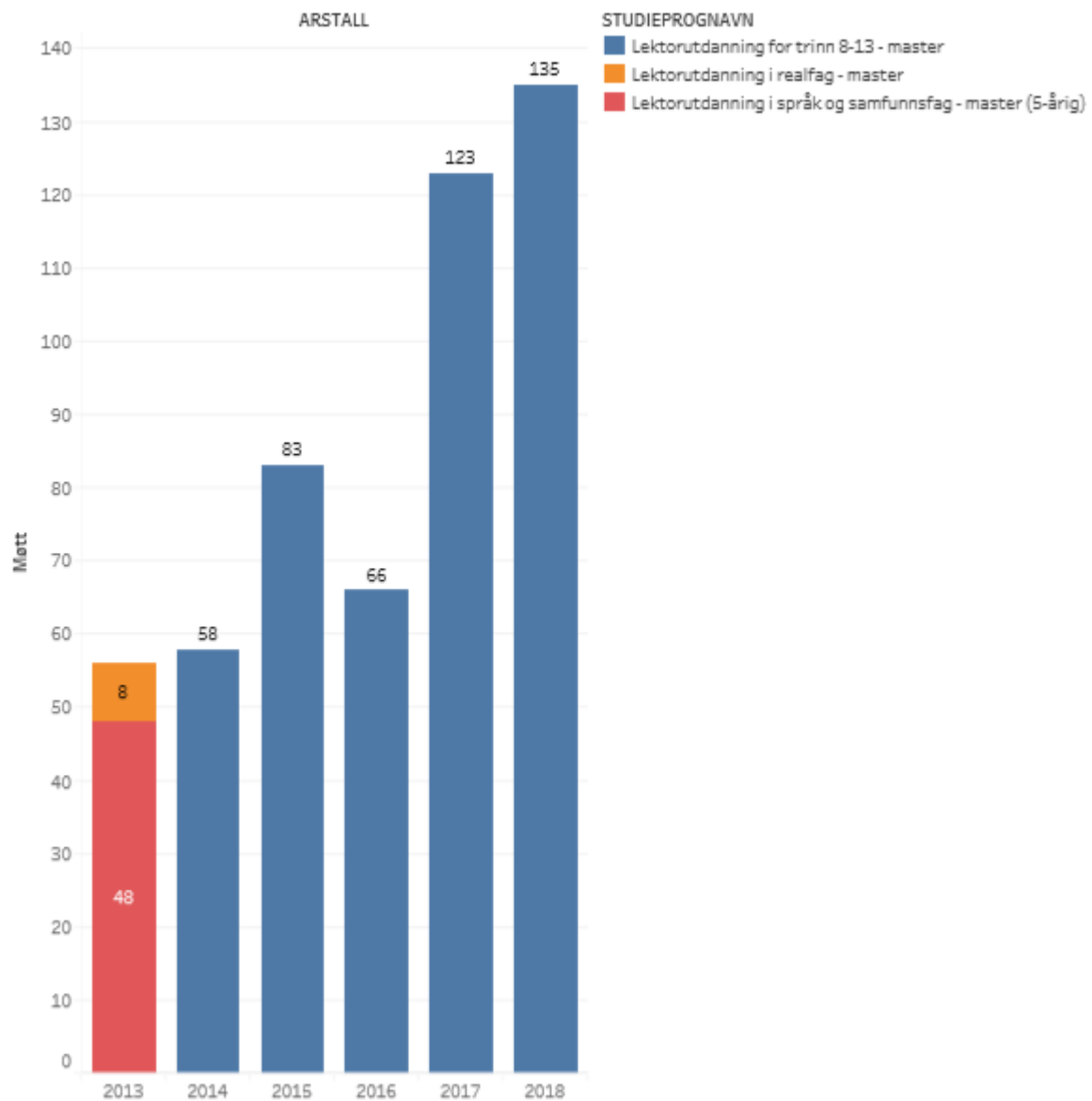
Lektorutdanningene styres av [Forskrift om rammeplan for lektorutdanning for trinn 8-13](#). I tillegg er det gitt [nasjonale retningslinjer](#) som utdyper forskriften og skal sikre ei nasjonal koordinert lektorutdanning som oppfyller kravene til kvalitet i utdanninga.

Styringsstruktur

For å sikre ei koordinert utdanning på tvers av institutt og fakultet er lektorutdanninga ved UiT gitt en kompleks styringsstruktur. Et forvaltningsutvalg ledet av prorektor for utdanning med medlemmer fra ulike fakultet og institutt har ansvar for overordnet koordinering. I tillegg er det opprettet to ulike studieretningsråd som skal samarbeide på tvers av fag innenfor henholdsvis realfag og samfunnsfag, samt et samarbeidsutvalg som skal ta seg av den administrative samordninga. Utdanninga har i perioden 2014-2018 vært ledet av en studieleder, og ledes i dag av en faglig leder i 50 % stilling.

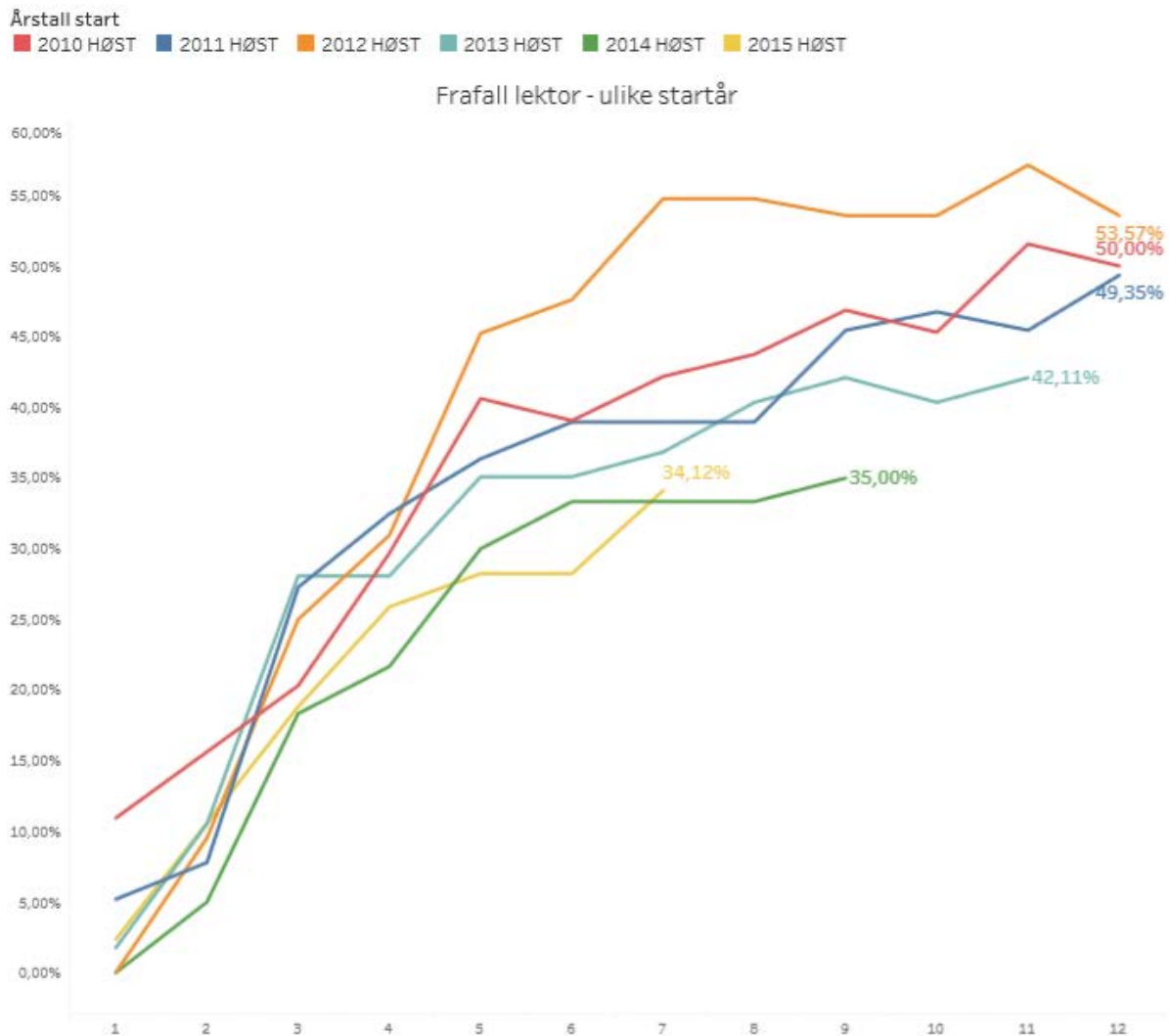
Nøkkeldata

Det er viktig å ha et klart bilde av bakgrunn og nøkkeldata for å diskutere lektorutdanningas utfordringer og potensielle løsninger på disse. Arbeidsgruppa har sett nærmere på et utvalg av relevante nøkkeldata som i særlig grad bidrar med informasjon om hvor lektorutdanninga befinner seg i dag. Over år har det vært relativt høyt frafall og lav gjennomstrømming ved utdanninga. Det er for få som uteksamineres i forhold til hvor mange som faktisk begynner. Samtidig er utdanninga i rask vekst og potensialet for å uteksaminere mange flere lektorer er til stede. Modellen under viser antall møtt på studieprogrammet de fem siste kullene.

Kilde: Tableau

Arbeidsgruppa har også sett at det finnes indikatorer på at gjennomstrømminga i utdanninga øker, og at færre studenter slutter tidlig i studieløpet på de siste kullene man har tatt opp. I grafen under kan man lese at frafallet ser ut til å starte ut ganske likt de to første semestrene, men at dette flater ut raskere på de to siste kullene. Arbeidsgruppa har ikke gjort nærmere undersøkelser av frafallet men anbefaler at dette følges opp av fagmiljøene.

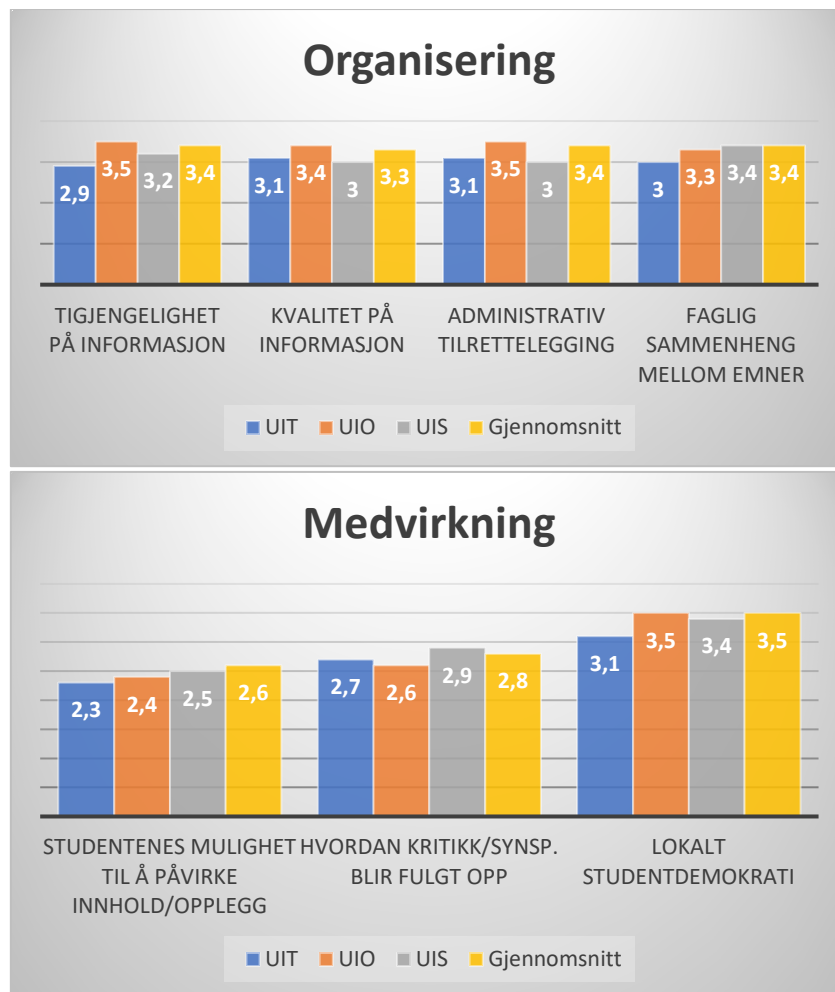
Fagvalg

Studentene som tas opp ved studieprogrammet, fordeler seg over mange ulike fag og fagkombinasjoner. Det er likevel enkelte fagområder som i større grad enn andre velges av studentene. Dette dreier seg i særlig grad om engelsk og historie. Innenfor realfagene er det matematikk som får flest lektorstudenter, men realfagene har over år rekruttert for få studenter. Også enkelte fremmedspråk har svak rekruttering. Flere enn tidligere tar nordisk, men behovet i skolen for norsk- og fremmedspråklærere er større enn antallet studenter kan dekke.

Studenttilbakemeldinger

Det finnes mange ulike måter studentene kan gi tilbakemelding på når det gjelder opplevd studiekvalitet ved lektorutdanninga. Arbeidsgruppa har sett særskilt på studiebarometeret og lokale evalueringer.

Studiebarometeret undersøker alle studieprogram innenfor høyere utdanning og gir institusjonene og programmene mulighet til både å få tilgang på sammenlignbare data på tvers av institusjoner, men også historiske data som viser trender på ulike studieprogram. Lektorutdanningene nasjonalt får relativt like tilbakemeldinger, men ved UiT skiller utdanninga seg negativt ut innenfor særlig to kategorier: organisering/administrasjon og medvirkning.

Kilde: studiebarometeret 2017

Om man sammenligner disse to kategoriene med resultatene fra den organisatorisk sett minst like komplekse medisinstudier ved UiT, så skårer den 3,9 på organisering og 3,5 på medvirkning.

I lokale evalueringer kommer det fram at det særlig er fire områder studentene opplever som utfordrende ved utdanninga. Dette dreier seg om:

1) Organisering/administrasjon

Det er utfordrende for studentene å danne seg et klart bilde av hvem de ulike kontaktpersonene på studiet er. De opplever i stor grad at de ikke vet hvem de ulike ressurspersonene er, og at de sendes rundt i en organisasjon der flere ikke vet hvem som innehar de ulike ansvarsområdene. I tillegg er det mange studenter som melder om administrative systemer som ikke snakker sammen og som derfor skaper krasj på timeplaner, eksamenstidspunkt, rom etc. Når slikt oppstår og studentene ikke vet hvem de skal kontakte, eller opplever å bli sendt rundt, så bidrar dette negativt til deres opplevde studiekvalitet.

2) Sosialt miljø/tilhørighet

Den sosiale tilhørigheten er viktig for lektorstudentene. Studentene er spredt på mange ulike fag, og det er et sterkt ønske at det legges til rette for å kunne bli bedre kjent med sine medstudenter og inngå i et profesjonsfelleskap. Det etterspørres flere sosiale arrangement som dreier seg om alt fra fagdager til turer og fester.

3) Helhet og sammenheng i studieløpet

Å ha mulighet til å se det helhetlige studieløpet etterspørres av flere av studentene. Når de er spredt på fag, bygg og årskull kan utdanninga oppleves som fragmentert og lite sammenhengende.

4) Praksis

Praksis er en viktig del av studieløpet for lektorstudentene, og mye av profesjonsdanninga foregår her. De melder tilbake om at det må bli bedre samhandling mellom UiT og praksisfeltet for å sikre at det som foregår i utdanninga henger sammen med det som foregår i praksis, og motsatt.

Tiltak for videreutvikling av lektorutdanningen

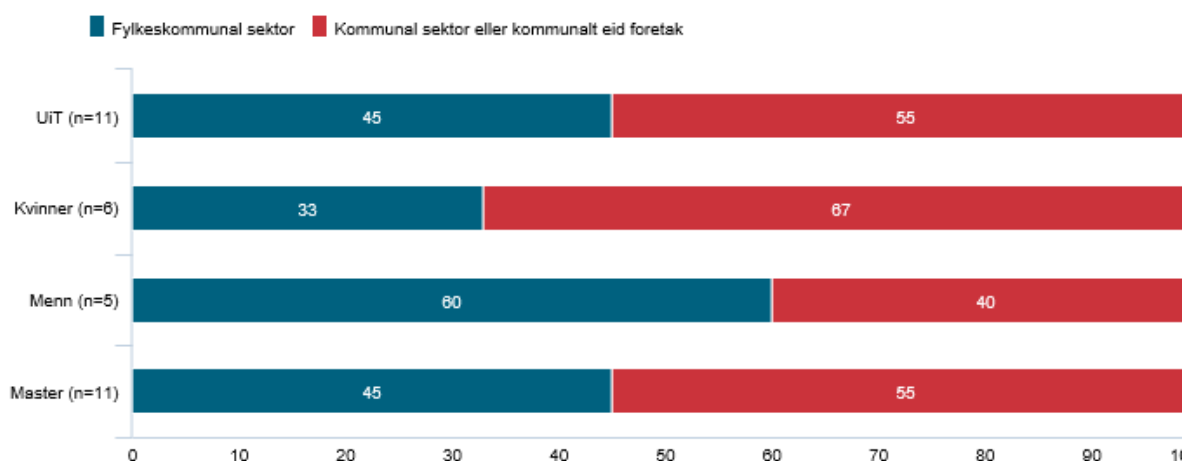
Det har vært igangsatt flere ulike tiltak for å imøtekomme utfordringene studentene opplever på utdanninga. Arbeidsgruppa har sett nærmere på flere av disse:

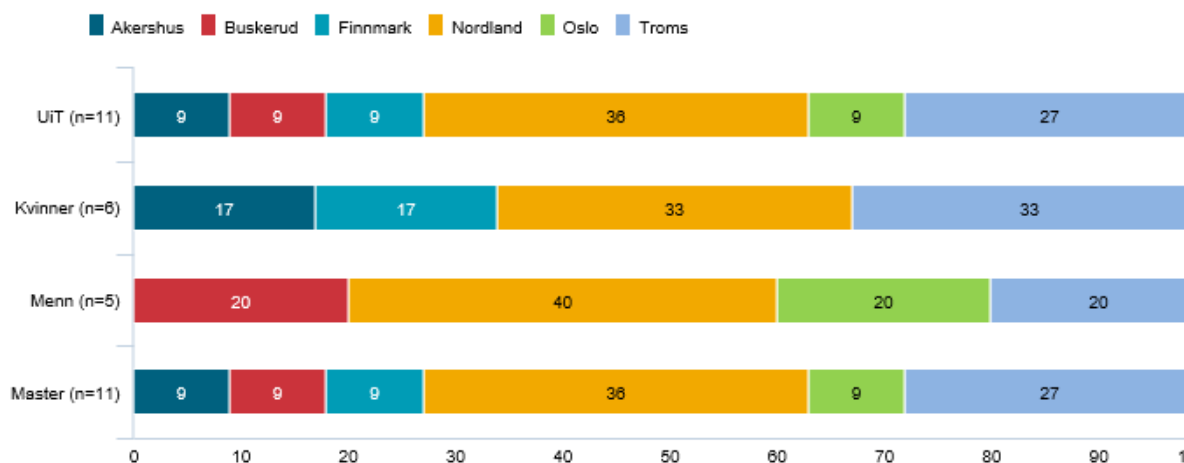
- Ny ledelse og ledelsesstruktur
- En hel stilling som administrativ koordinator
- Omlegging av profesjonsfaget på førsteåret
- Universitetsskoleprosjekt
- Sikre god start på studiet:
 - Mentorgruppe som skal følge studentene gjennom semester 2-4
 - Romvandring i lektorutdanningas fire deler ved studiestart
 - Bardufosstur i begynnelsen av første semester
 - Prosessorientert skriveopplæring første semester
- Masteravslutning
- Styrking av samarbeid med praksis

Tiltakene har fått positive tilbakemeldinger fra studenter og andre involverte, og flere av disse videreutvikles og skal inn i fast drift ved utdanninga.

Kandidatundersøkelse 2017

Det har vært viktig for arbeidsgruppa å undersøke hvor lektorstudentene får jobb når de uteksamineres fra studieprogrammet. [Kandidatundersøkelsen for 2017](#) viser at kandidatene fra lektorutdanninga både arbeider i grunnskole og videregående skole. De fordeler seg også geografisk ut i regionen og landet.

2.2 Hovedutfordringer ved utdanninga

Arbeidsgruppa har diskutert seg fram til noen hovedutfordringer ved lektorutdanninga. Disse baserer seg dels på de data som er presentert over, og dels på arbeidsgruppa sine egne erfaringer med utdanninga. Formålet med å løfte fram noen utvalgte utfordringer er å sikre at forslag til faglige og organisatoriske endringer imøtekommer disse spesielt. Arbeidsgruppa ønsker også å understreke at flere av tiltakene som de siste årene er gjennomført for å bøte på noen av disse utfordringene, må videreføres.

Faglig sammenheng og eierskap til utdanninga

En av de store utfordringene knyttet til lektorutdanninga henger sammen med manglende eierskap til utdanninga hos de ulike fagmiljøene som bidrar. Det er ei sammensatt utdanning som går på tvers av både institutt- og fakultetsstruktur, samtidig som den skal samkjøre profesjonsfag og disiplinlag, i tillegg til å være koordinert med de ulike disiplinutdanningene. I arbeidsgruppa har det vært framholdt at det ved disiplinlagene i varierende grad er både kjennskap og eierskap til utdanninga. Dette kan ha sammenheng med flere forhold som for eksempel mangel på involvering, informasjonsflyt, planlegging, tilgang på informasjon om studentenes programtilhørighet, osv. Uavhengig av årsaker ser arbeidsgruppa at noen av disse forholdene kan påvirke evalueringsresultatene knyttet til spesielt organisering av utdanninga. Når ikke fagmiljøene har eierskap til utdanninga, har heller ikke administrasjonen det, noe som blant annet kan føre til at studentene blir sendt rundt til mange forskjellige instanser før de får svar.

Arbeidsgruppa har sett eksempler på at dette dels kan henge sammen med manglende didaktisk kompetanse i disiplinmiljøene, og dels at samhandlinga mellom disiplinlag og fagdidaktikk i noen tilfeller er mangelfull. Et sentralt spørsmål for arbeidsgruppa er hvordan dette samarbeidet kan styrkes.

Utvikling av både fag- og profesjonsidentitet

I tillegg til utfordringa med å skape sammenheng mellom de ulike fagene som er del av lektorutdanninga, kommer utfordringer knyttet til å bygge både en disiplinlaglig og profesjonsrettet identitet for studentene. Hvordan følges studentenes profesjonsutvikling over de fem årene? Har disiplinlagene nok kjennskap til den profesjonen studentene skal ut i?

Arbeidsgruppa mener at dette også henger sammen med hvordan undervisninga på utdanninga blir lagt opp. Kan undervisninga på disiplinlagene differensieres på en måte som ivaretar behov for både disiplin- og lektorstudenter? Hvordan modelleres lærerrollen i ulike fag? Hvordan kan undervisninga bedre tilpasses en økende studentmasse og samtidig gjøres mer profesjonsrelevant?

Praksis

Arbeidsgruppa har diskutert flere problemstillinger knyttet til organisering av praksis. Den ene knytter seg til økninga i studentmassen. Dette legger stort trykk på praksisfeltet og utfordrer dagens ordninger for blant annet veiledning i praksis og den administrative organiseringa av praksis. Det er i tillegg utfordrende å øke kapasiteten i praksisfeltet i takt med økninga i studenttallet.

Den andre utfordringa er knyttet til å gjennomføre praksis parallelt med undervisning i disiplinfagene. Her er det allerede gjort en del tiltak, men det er en svært kompleks kabal som skal til for at dette ikke kolliderer til ugunst for studentene. I forlengelsen av dette har arbeidsgruppa også satt fokus på utfordringer knyttet til å sikre at både profesjonsfaget og disiplinfaget er relevant for studentenes praksisopphold.

Rekruttering

Arbeidsgruppa har trukket fram en tveegget utfordring når det gjelder rekruttering. På den ene siden har rekrutteringa til studiet økt mye siste årene, og antall registrerte studenter har skutt i været. Dette fører til at det overbookes, jf. antall studieplasser på PPU (se side 3), og det demonstrerer at det i utgangspunktet ikke er kapasitet til å håndtere en slik økning, spesielt i profesjonsfaget som får alle studentene samtidig. Dette utfordrer både undervisningskapasitet og -kvalitet, veiledningskapasitet, samt kapasiteten i praksisfeltet.

På den andre siden rekrutterer lektorutdanninga på langt nær nok studenter innenfor noen fremmedspråk, nordisk og realfag. Innenfor disse områdene er det kritisk lav tilgang på lærerkrefter, og UiT utdanner ikke nok kandidater til å dekke behovet i skolen.

Organisering

Lektorutdanninga er som nevnt tidligere svært kompleks, og det er flere utfordringer ved organisering, ressursfordeling og ledelse av utdanninga. Det har vært viktig for arbeidsgruppa å se på både erfaringer og utfordringer som gjelder ledelse og organisering av ei så kompleks utdanning for å kunne besvare punktene i mandatet på en god måte.

Også økonomisk er det utfordringer det må sees nærmere på, særlig knyttet til hvordan ressursene til utdanninga fordeler seg. For eksempel ligger alle utgiftene for praksis ved ILP, uten at dette dekkes opp av inntektssiden. Også utgifter knyttet til bruk av veilednings- og undervisningsressurser på tvers av instituttene er uoversiktlige og ikke i overensstemmelse med inntektene fra kandidatproduksjonen.

3 Disiplinfagenes og profesjonsfagets relevans og sammenheng

Fra mandatet:

4. *Utrede hvordan disiplinfagene, og da spesielt de humanistiske fag, kan styrke sin skolerrelevans og sin sammenheng med profesjonsfaget*
5. *Utrede hvordan profesjonsfaget kan gjøres mer relevant for den praktiske yrkesutøvelsen*

Arbeidsgruppa har fått i oppdrag å utrede hvordan disiplinfagene, og da spesielt de humanistiske fagene, kan styrke sin skolerrelevans og sin sammenheng med profesjonsfaget, samt se på hvordan profesjonsfaget kan gjøres mer relevant for den praktiske yrkesutøvelsen. I denne sammenhengen har arbeidsgruppa valgt å ikke fokusere på de humanistiske fagene spesielt, men på lektorutdanningas fag generelt. Videre kan det presiseres at når gruppa omtaler disiplinfagenes og profesjonsfagets relevans, handler dette eksplisitt om skolerrelevans og ikke samfunnsrelevans generelt.

Det er store forventninger både fra sentrale myndigheter, UiTs styre og ikke minst studentene om at lektorutdanninga skal utvikle og styrke si profesjonsretting og relevans for den praktiske yrkesutøvelsen. Utfordringene knyttet til manglende skolerrelevans og profesjonsrettet undervisning er beskrevet innledningsvis og arbeidsgruppa vil i dette kapittelet se på ulike tiltak for hvordan lektorutdanningene kan svare på disse utfordringene.

3.1 Skolerrelevans i disiplinlagene

Tilrettelegging for lektorstudenter handler både om å ivareta deres profesjonsidentitet og dannelse, samt om å gi dem en faglig bredde og dybde som gjør dem i stand til å utøve sin profesjon i en skole i stadig endring. Dette kan gjøres på ulike måter ut fra fagenes egenart og ut fra hvor stort antall lektorstudentene utgjør på aktuelle emner. Gjennom presentasjoner fra flere av de ulike fagområdene har arbeidsgruppa fått tilgang på noen eksempler på hvordan disiplinlagene møter de ovennevnte problemstillingene:

- Institutt for språk og kultur har utviklet et nytt studietilbud skreddersydd for lærerutdanning/lektorutdanning i faget tysk. Gjennomgående for dette studietilbudet er et nært forhold og samspill mellom disiplinlaget tysk som fremmedspråk, tysk fagdidaktikk, fremmedspråkdidaktikk, praksis og skolefaget tysk. Innholdet i studieretninga i tysk er også utarbeidet slik at det er relevant sett opp mot forslaget om de nye kjerneelementene og fagfornyselsen i skolen.
- Engelsk har opprettet et eget emne på 3000-nivå for lektorstudentene, ENG-3193 Literature, Text and Education, og er eneste fag som har utviklet et eget emne i femte semester som kobles mot praksisperioden.
- Institutt for fysikk og teknologi har i samarbeid med universitetsskoleprosjektet og en videregående skole satt i gang et prosjekt om beregningsorientert realfagsundervisning. Dette involverer både faglig ansatte ved instituttet, lærere i skolen og studentene.

Eksempelene viser at det jobbes både godt og framtidsrettet i enkelte miljøer og at det er flere gode og praksisorienterte tiltak som allerede er igangsatt. Arbeidsgruppa ser imidlertid nødvendigheten av å løfte tiltakene over i mer strukturelle former som på lang sikt kan sikre ivaretagelse av lektorstudentenes profesjonsidentitet, øke skolerrelevansen og samtidig sikre faglig dybde og fagidentitet. Diskusjonene i arbeidsgruppa har på dette punktet gått over to sentrale akser: 1) Styrking av fagdidaktisk og utdanningsfaglig kompetanse i disiplinlagene og 2) Styrking av disiplinlagets relasjon til praksisfeltet.

3.1.1 Fagdidaktisk og utdanningsfaglig kompetanse i disiplinlagene

Det å styrke disiplinlagets skolerrelevans og sammenheng med profesjonsfaget henger for arbeidsgruppa nært sammen med å styrke og videreutvikle fagdidaktisk og utdanningsfaglig kompetanse. Med begrepet utdanningsfaglig kompetanse sikter arbeidsgruppa til pedagogisk basiskompetanse generelt. Begrepet utdanningsfaglig kompetanse benyttes blant annet i NOKUTs studietilsynsforskrift (§ 2.3 (2)) der det understrekes at fagmiljøet skal ha relevant utdanningsfaglig kompetanse. NOKUT presiserer videre i merknadene til forskrifta at utdanningsfaglig kompetanse omfatter UH-pedagogikk og didaktikk og at dette inkluderer for eksempel kompetanse til å utnytte digital teknologi for å fremme læring. Med begrepet fagdidaktisk kompetanse henviser gruppa til den mer fagspesifikke delen av didaktikken og til forholdet mellom skolefag og disiplinlag. Det handler om å plassere disiplinlaget i en skolesammenheng med fokus på blant annet de rammefaktorer som setter premisser for utvikling av faget. Det handler også om ulike forskningsfelt/ forskningsområder innafor didaktikk som dreier seg om hvordan man lærer fag og hvordan man underviser fag.

Arbeidsgruppa mener at styrket fagdidaktisk kompetanse i fagmiljøene kan bidra til å ivareta lektorstudentene spesielt, og til å styrke undervisningskompetanse og skolefaglig relevans generelt.

Tilgang på fagdidaktisk kompetanse i fagmiljøene vil også øke og utvikle bevissthet og kunnskap om skoler relevante problemstillinger, noe som vil kunne gjenspeiles både i undervisninga og veiledninga av lektorstudentene.

Fagdidaktikk i disiplinlagene

Ei av de største utfordringene ved utdanninga, beskrevet innledningsvis, knytter seg til eierskap og til utvikling av profesjonsidentitet. Tilbakemeldinger fra studenter i evalueringer synliggjør behovet for å øke relevansen for lektorstudentene i de enkelte emnene og i emnesammensetninga i programmet. Blant annet etterspørres det i undervisningssammenheng et økt fokus på refleksjoner rundt skoler relevante tema og problemstillinger, og det er en forventning om at de som underviser også har kunnskap om viktige pågående skoler relevante prosesser. Dette forutsetter en økt bevissthet hos alle som bidrar i lektorutdanninga, av at de også er lærerutdannere.

Sammenlignet med studiefagene i grunnskolelærerutdanninga er disiplinlagene i lektorutdanninga i mange tilfeller fagspesifikke og dekker ikke nødvendigvis alle sentrale temaer i skolelagene. Siden mange skolefag er disiplinlaglige hybrider kan man si at økt relevans kan handle om å sikre tilgang på skoler relevante problemstillinger og fagområder. En økt bevissthet om skoler relevans i disiplinmiljøene, samt en større sammenheng mellom fagdidaktikk og fag, vil kunne adressere denne problemstillinga. Tilgangen på relevante diskusjoner, kunnskapsdeling og kompetanseoverføring om praksisfeltet og skoler relevante tema kan imidlertid i mange sammenhenger være vanskelig tilgjengelig for disiplinlagene. Det er i tillegg få møteplasser og delingsarenaer mellom de ulike aktørene som bidrar i lektorutdanninga.

En måte å adressere dette på mener arbeidsgruppa er å etablere flere faste strukturer for deling og utvikling mellom de ulike aktørene i lektorutdanninga. Ei målsetting med dette vil være å bevisstgjøre ansatte ved disiplinlagene deres rolle som lærerutdannere, samt styrke sammenhengen mellom fag og fagdidaktikk. Helt konkret ser arbeidsgruppa for seg interne fagkonferanser for ansatte tilknyttet lektorutdanninga. Noen eksempler på integrerende tema som er relevante for slike delingskonferanser er; 1) den pågående fagfornyelsen av skolelagene (trer i kraft høsten 2020) og ny overordnet del av læreplanen (vedtatt 2017), 2) studentenes FoU-utvikling fra førstesemester til masteroppgaven, 3) perspektiver på ungdom i dagens samfunn. Gruppa ser også for seg at tilrettelegging for forsknings- og utviklingsprosjekter i skjæringspunktet mellom fag og fagdidaktikk bør stå sentralt i lektorutdanninga.

I tillegg til å etablere noen faste arenaer for deling og utvikling mener arbeidsgruppa at det også må større strukturelle endringer til for å bygge opp den fagdidaktiske kompetansen i fagmiljøene. Slik arbeidsgruppa ser det, er det to måter å angripe denne problemstillinga på:

- Modell 1: Oppbygging av fagdidaktisk kompetanse på disiplininstituttene

I denne modellen bygger disiplininstituttene opp sin fagdidaktiske kompetanse. Dette kan gjøres gjennom å styrke kompetansen i didaktikk hos alle de faglige tilsatte som er involvert i lektorutdanninga på disiplininstituttene. I tillegg kan man vurdere å kreve fagdidaktisk kompetanse ved nytilsetninger. Her må instituttene selv identifisere muligheter og behov og sørge for at instituttet som helhet har nødvendig kompetanse for å drive lektorutdanning.

Fordeler med denne modellen er at den gir ei klar styrking av det totale fagdidaktiske miljøet i lektorutdanninga. En mulig ulempe er faren for på sikt å dublere fagkompetanse ved ulike institutt. Det vil også være utfordringer knyttet til oppbygging av fagdidaktisk kompetanse for lektorutdanninga som helhet, da de ulike instituttene vil kunne gjøre svært ulike prioriteringer.

- Modell 2: Overføring av eksisterende fagdidaktisk kompetanse til disiplininstituttene

Den andre modellen arbeidsgruppa har diskutert, er at den fagdidaktiske kompetansen som retter seg mot lektorutdanninga, flyttes fra ILP til relevante fagmiljø.

Fordelen med en slik ordning er at det ikke bygges opp nye og dublerende fagmiljø, men man utnytter den kompetansen institusjonen som helhet besitter.

Utfordringer ved ei slik organisering vil være ei potensiell fragmentering av forholdet mellom fag, fagdidaktikk og pedagogikk, og det vil kunne føre til en svekkelse av profesjonsfaget som helhet i lektorutdanninga. Det er heller ikke utredet fra arbeidsgruppa sin side i hvor stor grad fagdidaktikerne ved ILP bidrar også i andre utdanninger ved instituttet og hvordan ei slik ordning vil berøre blant annet lærerutdanningene for trinn 1-7 og 5-10.

Arbeidsgruppa vil understreke at valg av modell ikke er det viktigste i utviklinga av ei god lektorutdanning. Det viktigste i denne sammenheng er nødvendigheten av å bygge opp den fagdidaktiske kompetansen og forståelsen i fagmiljøene for å nå noen av målene om ei helhetlig og faglig integrert lektorutdanning. Videre vil arbeidsgruppa påpeke at valg av modell i dette forslaget ikke alene vil være utslagsgivende for å styrke den fagdidaktiske kompetansen i miljøene, men at også mange av de andre tiltakene arbeidsgruppa foreslår, vil kunne bidra til en slik kompetanseheving.

Utdanningsfaglig kompetanse

Arbeidsgruppa mener at disiplinfag som er med i lektorutdanninga, har et spesielt ansvar når det gjelder å åpne for refleksjon rundt undervisningsmetoder og undervisningsformer, både i interne møter i faggruppa, men også i undervisningen. Undervisere er rollemodeller og bør bidra til studentenes egne tanker rundt læring og faglig utvikling.

Spesielt realfagene har hatt gode erfaringer med å tilsette ansatte med høy didaktisk kompetanse til å undervise spesielt på krevende begynneremner. Resultater av dette arbeidet viser seg blant annet i synkende strykprosent på krevende begynneremner. Videre har det også hatt god virkning på miljøet som helhet ved å øke fokus på og utvikling av alternative og studentrettede læringsformer.

Videre ser arbeidsgruppa et potensial for at lektorstudenter i større grad kan brukes som faglig ressurs i undervisning og undervisningsutvikling. For eksempel kan lektorstudentene bidra til å utvikle undervisningsopplegg knyttet til seminarer og kollokvier. Det vil kunne bidra til både økt didaktisk fokus i undervisninga generelt og øke den enkelte students profesjonsutvikling spesielt.

3.1.2 Disiplinfagenes relasjon til praksisfeltet

Det å styrke skolarelevansen i disiplinfagene henger nært sammen med disiplinfagenes tilgang på og samhandling med praksisfeltet. Lektorutdanninga har ingen formaliserte møteplasser mellom disiplinfag og praksisfelt, og arbeidsgruppa har her sett nærmere på noen muligheter for å øke tilgangen på erfaringer og kompetanse fra praksisfeltet i disiplinfagene og undervisninga.

Det foregår utstrakt samhandling og utviklingsarbeid mellom universitetet, skoleeierne og skolene. Dette samarbeidet foregår i all hovedsak gjennom praksis i utdanninga, universitetsskoleprosjektet og samhandlingsarenaer med profesjonsfaget, og dette vil hovedsakelig omtales under kapittel 4 *Samhandling med praksisfeltet*. Det er imidlertid mindre samarbeid direkte mellom disiplinfagene og praksisfeltet, og det som finnes, går enten gjennom egeninitierte nettverk eller FoU-prosjekter. Lektorutdanninga som sådan legger ikke opp til samhandling med praksis i de emnene som inngår i disiplinfagene, og det er ingen formaliserte møteplasser mellom disiplinfag og praksisfelt. Arbeidsgruppa vil i det følgende skissere noen muligheter som gjør at tilgangen på erfaringer og kompetanse fra praksisfeltet i større grad kan dras inn i disiplinfagene og undervisningen.

Forsknings- og undervisningssamarbeid

Arbeidsgruppa ønsker at det må sees nærmere på hvordan man i større grad kan bruke lærere i samarbeidsskolene som ressurser både i undervisning på campus, som mentorer og som sensorer ved eksamen. En mulighet er å se nærmere på hvordan medisinstudiet og universitetssykehuset organiserer denne typen samarbeid. Her er det både forsknings- og undervisningssamarbeid på tvers av de to institusjonene som kommer studentene direkte til gode i undervisningssammenheng.

Arbeidsgruppa anbefaler at det sees nærmere på muligheten for bruk av toerstillinger besatt av kandidater fra praksisfeltet, samt utstrakt samarbeid om FoU-prosjekter som ikke bare er initiert av universitetsskoleprosjektet eller profesjonsfagmiljøet. Dette er et tiltak som også kan tenkes å gå den andre veien ved at universitetsansatte har toerstillinger i skolen.

I andre lektorutdanninger og universitetsskoleprosjekt, slik som ved UiO og NTNU, ser man at det knyttes phd-stillinger til disiplin- og utdanningsfaglige prosjekter. Arbeidsgruppa påpeker at dette kan være med på å styrke FoU-kompetansen, men også gi viktig og ny kunnskap om sammenhengen mellom disiplinfagene, profesjonsfaget og skolefeltet. Slike stillinger kan vurderes både som strategiske tildelinger ved UiT, men også som offentlige stillinger der Troms Fylkeskommune bidrar med finansiering, og dermed til utvikling av innhold og fokus i disse stillingene.

Nettverk

Arbeidsgruppa anbefaler at det legges til rette for strukturert og strategisk bruk av både nye og etablerte nettverk. Dette omtales nærmere i kapittel 4.

3.2 Profesjonsfag og praktisk yrkesutøvelse

Arbeidsgruppa har i tråd med mandatet sett nærmere på hvordan også profesjonsfaget kan gjøres mer relevant for den praktiske yrkesutøvelsen. Profesjonsfaget er sammensatt, og vurderinga av relevans kan variere mellom de ulike delene av faget. I pedagogikk og fagdidaktikk er det også ulike fokus i arbeidet med profesjonsrelevans. Eksempelvis stimuleres studentene profesjonsutvikling tredje og fjerde studieår i fagdidaktikk ved at *faget* gjøres relevant for kommende lærere, mens undervisninga i pedagogikk beskjeftiger seg med mer overordnede og omkringliggende profesjonsrelevante og teoretiske tema: Pedagogen arbeider med pedagogiske tema som læring, vurdering og læreplanarbeid mer generelt, mens dette i fagdidaktikken relateres til læring, vurdering og læreplanarbeid i spesifikke fag.

Slik arbeidsgruppa ser det, vil en måte å styrke profesjonsrelevans på være økt samarbeid mellom fagdidaktikere og pedagoger i fagoverskridende prosjekter. Slike prosjekter vil raskere kunne hente inn yrkesrelevante endringer (for eksempel fagfornyelsen og den nye overordnede delen av læreplanen), noe som vil styrke utdanningas profesjonsrelevans. Et konkret eksempel på dette er prosjektarbeid i profesjonsfaget fjerde studieår, som planlegges og gjennomføres av både pedagog og fagdidaktikere. Et annet eksempel er fire ukers prosessorientert opplæring i akademisk skriving for førsteårsstudentene i et samarbeid mellom faglærer i pedagogikk, norskdidaktiker og naturfagdidaktiker.

I pedagogikkundervisninga har det vært jobbet målrettet med å styrke utdanningas profesjonsrelevans gjennom flere tiltak som kopler utdanninga tettere til praksis. Arbeidsgruppa har sett på et par eksempler fra de to første studieårene:

- Mentorordninga: Mentorene er lærere fra ungdomsskole og videregående skole. De følger hver sin gruppe av studenter gjennom de tre semestrene (andre, tredje og fjerde semester) hvor studentene ikke har undervisning i pedagogikk og fagdidaktikk.
- Bruk av lærere fra ungdomsskoler og videregående skoler i undervisning: I emnet PFF 1020 *Eleven og læring i sentrum* benyttes lærere fra videregående skole og ungdomsskolen som seminarlærere, gjesteforelesere og eksterne sensorer.

- Samarbeidsarenaer: Faglærer i pedagogikk deltar på alle møter som utdanningas praksiskoordinator arrangerer med praksiskoordinatorene fra våre samarbeidsskoler. For å styrke utdanningas relevans for den praktiske yrkesutøvelsen, pågår det et omfattende samarbeid mellom koordinator for Universitetsskoleprosjektet og emneleder for PFF 1020. Mentorordninga og samla skolebesøk for alle førsteårsstudentene til Bardufoss videregående skole er eksempler på resultater av dette samarbeidet.

Arbeidsgruppa er av den oppfatning at tiltak første og andre studieår for å styrke utdanningas relevans for den praktiske yrkesutøvelsen bør videreføres. Mentorordninga på lektorutdanninga må forankres i den strategiske satsinga på mentorordninger ved UiT generelt. Tiltak for å styrke samhandlinga mellom utdanninga og praksis hvor lærere er medutdannere, må videreføres. Også samarbeidet i Universitetsskoleprosjektet er av stor betydning for å realisere ei samskapt profesjonsrelevant lektorutdanning.

3.3 Anbefalinger fra arbeidsgruppa

Arbeidsgruppa anbefaler at

- det bygges opp fagdidaktisk kompetanse i disiplinlagene. Dette kan gjøres på flere måter som det framgår av rapporten, og arbeidsgruppa anbefaler at det gis innspill på de ulike modellene for organisering i en høringsrunde
- det sikres tilgang på relevant utdanningsfaglig kompetanse i fagmiljøene som kan tilrettelegge for studentaktive læringsformer og skolerelevant tilnærming, spesielt i begynneropplæringa
- det i større grad tas i bruk toerstillinger som rekrutterer fra skolefeltet
- det legges til rette for samarbeid om FoU-prosjekter som ikke bare er initiert av universitetsskoleprosjektet
- tiltak for å styrke utdanningas relevans for den praktiske yrkesutøvelsen bør videreføres

4 Samhandling med praksisfeltet

Fra mandatet:

6. Utrede hvordan samhandlingen med praksisfeltet kan, og bør, styrkes

Praksis i lektorutdanninga for trinn 8-13 utgjør 100 dager og er ved UiT fordelt over alle de fem årene i utdanninga. Praksis går som en rød tråd gjennom utdanningsløpet og sørger for at studentene i alle årene har mulighet til å kople sin faglige kompetanse til profesjonskunnskap slik at de gradvis utvikler en profesjonsidentitet og tilegner seg verktøy som gjør dem i stand til å virke i en kompleks skole i stadig endring. Samhandlinga med praksisfeltet er en mangefasettert og grunnleggende del av lektorutdanninga. Forskrift for rammeplan (§1) slår fast at «utdanningen skal være av høy faglig kvalitet og med helhet og sammenheng mellom profesjonsfag, fagstudier og praksis. Utdanningen skal imøtekomme samfunnets og skolens behov og skal forholde seg til opplæringsloven og gjeldende læreplanverk for grunnopplæringen». Dette gir tydelige føringer ved at utdanninga skal utgjøre en helhet bestående av både disiplinlag, profesjonsfag og praksis.

Samhandling med praksisfeltet berører flere av hovedutfordringene ved utdanninga, og arbeidsgruppa har tidligere påpekt flere av disse:

- Utviklinga av studentenes fag og profesjonsidentitet foregår i løpet av fem år, og som en kontinuerlig prosess bestående av disiplinlag, profesjonsfag og praksis. Studentene møter

svært mange aktører fra de ulike områdene i løpet av disse fem årene, og hvordan disse forholdet seg til studentenes ønskede sluttkompetanse har stor betydning. Dette har vi tidligere sett at studentene har påpekt gjennom evalueringer ved UiT.

- Den betydelig økte studentmassen gir økt behov for praksisplasser, både i Tromsø og i distriktene. Dette har også betydning for hvordan man tenker seg organisering og oppfølging av praksis. Til nå har ei lita gruppe profesjonsfaglig ansatte hatt dette som oppgave, men med det økte studenttallet og det økte fokuset på relevans, og studentenes opplevelse av helhet og sammenheng i studieprogrammet må man se nærmere på hvordan ansatte fra også disiplinstituttene kan bidra inn i dette. Det er også nødvendig å se nærmere på hvordan praksisorganisering- og oppfølging skal foregå for studenter i praksis både i og utenfor Tromsø.
- Som hovedutfordring har også relevansbegrepet vært diskutert. Alle elementene i lektorutdanninga må være relevant for studentenes profesjonsutvikling. Både praksis, disiplinlag og profesjonsfag spiller like viktige roller, og det må derfor sikres at det eksisterer en felles forståelse av hva som ligger i dette relevansbegrepet. Dette krever samhandling på tvers av aktørene fra alle de ulike områdene.

Arbeidsgruppa har diskutert hvordan samhandling med praksisfeltet kan, og bør styrkes.

4.1 Styrking av samhandling med praksis

Det finnes ulike måter å styrke og videreutvikle samhandlinga med praksis innenfor alle deler av lektorutdanninga. Arbeidsgruppa har flere synspunkter og forslag til hvordan dette kan gjøres.

Felles arbeidsgruppe for praksis

Det bør settes ned ei arbeidsgruppe som skal se på praksis. Denne gruppa bør være tverrfaglig og bestå av ansatte fra både disiplinlag, profesjonsfag, Troms fylkeskommune, universitetsskoleprosjektet og praksisfeltet, samt studenter. Mandat for gruppa er å utrede og utvikle hvordan praksis som gjennomgående og tverrfaglig elementet i utdanninga bør utvikles som et fellesanliggende for ansatte innenfor alle deler av utdanninga. Sentrale arbeidsområder for gruppa vil være å se på innhold, progresjon, kvalitet og oppfølging i praksis, samt muligheten for at disiplinlagene kan være en del av samhandlinga rundt praksis. Hvordan disiplinlagene kan styrke samhandling med praksisfeltet vil også være et viktig tema. Det må imidlertid utredes og klargjøres hva et slik praksissamarbeid skal bestå av, og hva som forventes av de ulike aktørene.

Arbeidsgruppa påpeker at det ligger noen utfordringer knyttet til praksiskompetanse i dette samarbeidet, og at dette derfor impliserer en tettere kontakt mellom ansatte på disiplinlagene og fagdidaktikere/pedagoger, eller andre med kompetanse på praksisområdet.

Universitetsskoleprosjektet

Universitetsskoleprosjektet ses som en viktig brobygger og arena for økt samhandling med praksisfeltet, både for ansatte på profesjonsfaget og disiplinlagene. Det er i løpet av de to årene prosjektet har eksistert, vært igangsatt mange gode tiltak med sikte på nye samarbeidsformer i praksis, og arbeidsgruppa anbefaler at dette prosjektet videreføres, videreutvikles og i enda større grad synliggjøres for alle aktører i lektorutdanninga.

Nettverk

Arbeidsgruppa ønsker å kople de ulike fagområdene i lektorutdanninga tettere på fagnettverkene som eksisterer i videregående skole. Det anbefales at det opprettes faste møteplasser der fagnettverkene og ansatte på disiplinlagene har mulighet til å utforske og lære av hverandre om hvordan de ulike fagene

ser ut i skolen og innenfor høyere utdanning. Dette åpner for et samarbeid som kan oppleves som faglig relevant og som gir økt kunnskap på tvers av skole, høyere utdanning og lektorutdanninga som ligger et sted imellom.

Arbeidsgruppa ønsker også å påpeke at det eksisterer mange og sterke nettverk mellom ansatte ved universitetet og lærere i skolen. Disse er viktige også i den videre utviklinga av utdanninga og samarbeidet med skolefeltet. Ved Fakultet for naturvitenskap og teknologi har man over år etablert og bidratt i et skolenært og aktivt nettverk gjennom fakultetets skolelaboratorium i realfag og teknologi. Dette er en arena og et nettverk som arbeidsgruppa påpeker at ansatte og studenter ved lektorutdanninga i enda større grad kan ta del i.

Dialogkonferanse

Det bør utvikles en årlig dialogkonferanse der alle aktører i lektorutdanninga inviteres til å bidra og delta. Tema for disse konferansene vil variere, men de skal bidra til økt kompetanse for alle involverte. Et eksempel på et slikt tema som har vært nevnt tidligere, er fagfornyelsen som foregår i skolen. Dette vil både ha betydning for hvordan lektorutdanninga utformes, men også for alle som jobber innenfor høyere utdanning som om noen få år skal ta imot studenter som kommer inn med en annen kompetanse enn i dag. Et annet område som har vært nevnt er ulike tema knyttet til ungdomskulturen og utfordringer ungdom opplever i sin hverdag. Dette tangerer den nylig utgitte [ShoT-rapporten](#) som viser at ungdoms psykiske helse i stadig større grad påvirker deres prestasjoner i skole og utdanning. Et slikt tema går på tvers av avtakerfelt og alle ved UiT, og kanskje særlig de som skal forberede morgendagens lærere.

4.2 Anbefalinger fra arbeidsgruppa

Arbeidsgruppa anbefaler at:

- det etableres ei arbeidsgruppe for praksis bestående av ansatte fra både disiplinfag, profesjonsfag og praksisfeltet, samt studenter. Arbeidsgruppa bør spesielt vurdere hvordan flere ansatte fra disiplinfag kan gjennomføre praksisbesøk med særlig fokus på faglig støtte i praksis i de siste studieårene.
- universitetsskoleprosjektet videreføres, videreutvikles og synliggjøres i enda større grad som en arena for alle faglige områder av lektorutdanninga. Videre må det sikres tettere samarbeid mellom universitetsskoleprosjektet for grunnskolelærerutdanningene og universitetsskoleprosjektet for lektorutdanning for trinn 8-13 som praksis og utviklingsarena.
- det jobbes videre med alle de etablerte faglige nettverkene og etableres en samhandlingsarena mellom disiplinfagene ved UiT og fagnettverkene i videregående skole. Det må også sees på relevante nettverk for ungdomsskolen.
- det etableres en årlig dialogkonferanse som bidrar til økt samhandling og kompetanse for alle involverte aktører i lektorutdanninga.

5 Rekruttering

Fra mandatet:

8. *Foreslå hvordan man kan sikre bedre og mer stabil rekruttering til studiet, og hvordan man i den sammenheng kan styrke sitt samarbeid med landsdelens skoleeiere*

Arbeidsgruppa har diskutert både utfordringer og muligheter knyttet til rekrutteringsarbeidet ved UiT og hos skoleeier. Gruppa har i den sammenheng fått presentert gjennomførte og planlagte rekrutteringstiltak fra fylkeskommunen, Avdeling for kommunikasjon og samfunnskontakt, samt rekrutteringsansvarlig for lærerutdanningene ved Institutt for pedagogikk og lærerutdanning. Det vil i det følgende kort gjøres rede for utfordringer rekrutteringstiltak, samt noen anbefalinger for veien videre.

5.1 Utfordringer knyttet til rekruttering til lektorutdanninga

Som beskrevet innledningsvis har rekrutteringa til lektorutdanninga de siste årene økt mye, noe som medfører både ei økonomisk og kapasitetsmessig utfordring¹. Til tross for denne økningen er det fortsatt enkelte fag som har lav rekruttering og det er store utfordringer med å fylle behovene hos skoleeier. Dette gjelder spesielt norsk, fremmedspråk (utenom engelsk) og realfag.

Det er også ei bekymring ved at dagens studenter velger fagkombinasjoner som ikke tilfredsstiller kompetansebehovene i skolen og at behovet for etter- og videreutdanning derfor vil øke. Ut fra kandidatundersøkelsen ser det likevel ut til at alle studentene kommer ut i jobb umiddelbart etter studiet og at de jobber innenfor ønskede fagområder.

Det er mange forhold som påvirker rekrutteringsarbeidet både i fylkeskommunen og hos UiT, og de tiltakene som allerede er satt i gang, vil i ulik grad svare på de utfordringene som er nevnt over.

5.2 UiTs rekrutteringsarbeid

Ved UiT er det et omfattende arbeid knyttet til rekruttering generelt. Dette påvirker i ulik grad lærerutdanningene. Rekrutteringsarbeidet bærer preg av stor systematikk knyttet til å treffe studenter på relevante arenaer og fange interesse for både UiT og de ulike studietilbudene ved UiT. Når det gjelder rekruttering til lærerutdanningene spesielt, gjøres det mange egne tiltak utover de sentrale tiltakene. For eksempel har det vært ei ordning der lærerstudenter får betalt flybilletten sin hjem hvis de oppsøker sin gamle videregående skole for å fortelle om utdanninga de tar.

Det er flere ting som trekkes fram som relevant for rekrutteringsarbeidet til lærerutdanningene. Blant annet ser man at økte krav har gitt økt status til læreryrket, noe som virker positivt på rekrutteringa. Videre ser man at en av de viktigste rekrutteringsfaktorene er tett knyttet til kvalitet og trivsel på studiet, det at folk har det bra både på studie og jobb. Derfor er mye av rekrutteringsarbeidet rettet inn mot sosiale og faglige aktiviteter for ansatte og studenter.

Det understrekes fra de rekrutteringsansvarlige at det er viktig å systematisk samle innsikt om egne studenter, vite hvorfor de valgte akkurat denne utdanninga, dette fagområdet osv. Bare på den måten kan tiltakene bli enda mer spisset. Dette bør man også gjøre også når rekrutteringa er god slik at man har denne innsikten når man trenger den.

Det er imidlertid stor forskjell på fagområder når det gjelder rekrutteringsarbeidet. For eksempel vil realfagene ha ei mye mindre gruppe å rekruttere fra siden det forutsetter at de har valgt dette som fagretning allerede på videregående. Tiltakene må være tilpasset grunnlaget.

Alle områder som omtales senere i rapporten knyttet til skolerelevans, praksissamarbeid og organisering av studiet, vil ha stor påvirkning på rekrutteringa til studiet. Dette vil imidlertid ikke omtales nærmere i dette kapittelet, men arbeidsgruppa ønsker å understreke at å øke kvaliteten på studiet, både for studenter og ansatte, vil ha stor betydning for framtidig rekruttering.

¹ Se tabell side 5.

5.3 Rekrutteringsarbeid i fylkeskommunen

Fylkeskommunen jobber kontinuerlig med å kartlegge kompetansebehovene hos framtidige lærere i videregående skole. I den sammenhengen trekkes det blant annet fram at det i den videregående skolen er stort behov for relevant pedagogisk kompetanse. Videregående strever med for lav gjennomføring, og relevant pedagogisk kompetanse er i større grad en kritisk faktor enn ren disiplinaglig kompetanse. Dette behovet kommer av at mange av de som underviser i videregående skole har både bred og dyp faglig kompetanse men i mindre grad har relevant pedagogisk kompetanse. I grunnskolen er bildet litt annerledes og i noen tilfeller helt motsatt av det som beskrives for videregående.

Videre trekkes det fram at det er stor utskifting i lærerstaben og at det derfor kan være vanskelig å identifisere langsiktige behov, men slik det ser ut per i dag, er det stort behov for lærere med norsk og fremmedspråk, realfag, programfag innen flere av yrkesfagene, samt programfag idrett.

Også fylkeskommunen understreker at det viktigste rekrutteringsarbeidet skjer i det daglige. Fylkeskommunen vektlegger derfor sterkt framsnaking av læreryrket som et av de viktigste rekrutteringstiltakene. De samarbeider med fagorganisasjonene om å utvikle og forbedre rammevilkårene for lærerne i hele Troms, noe som vil bidra til at dagens lærere i større grad vil omtale eget yrke positivt i ulike sammenhenger. Også skoleeier og skoleledere er bevisste på å framsnakke læreryrket overfor egne elever, som kan bli framtidige lærere.

5.4 Anbefalinger fra arbeidsgruppa

- Arbeidsgruppa støtter de rekrutteringstiltakene som er satt i verk de seneste årene, både ved institusjonen og hos skoleeier. Utfordringene knyttet til rekruttering på enkelte fagområder må likevel adresseres, og det er helt nødvendig at det er god samhandling mellom skoleeier (både videregående og ungdomsskole) og institusjonen på dette punktet.
- Det må også sikres god sammenheng mellom rekrutteringsarbeidet internt på UiT, og områder med lav rekruttering må løftes fram i sentrale tiltak.
- Arbeidsgruppa deler vurderingene av høy grad av tilfredshet på studiet og i arbeidslivet er den viktigste inngangen til god rekruttering. Arbeidsgruppa anser derfor at tiltak som retter seg mot å øke kvaliteten på studiet, er viktige også med tanke på rekruttering.

6 Organisering av utdanninga

Fra mandatet:

2. *Vurdere hvorvidt dagens faglige organisering (progresjon, emnesammensetning, praksis) bør endres*
3. *Foreslå modeller som sikrer at enhetene som har ansvar for å drive lektorutdanningen allokterer tilstrekkelige ressurser til at utdanningen kan tilbys med høy kvalitet og tilstrekkelig faglig kompetanse.*
7. *Foreslå om og hvordan det interne faglige/organisatoriske samarbeidet kan styrkes for å sikre kvalitet, sammenheng og helhet i studiet*

Lektorutdanningene for trinn 8-13 er strukturelt og faglig komplekse utdanninger som organiseres ulikt ved de forskjellige institusjonene rundt om i landet. Det eksisterer ingen fasitsvar på hva som er den rette organiseringa, og det har vært prøvd ut flere forskjellige modeller siden etableringa i 2002.

Arbeidsgruppa vil i det følgende redegjøre for noen av de mest sentrale utfordringene knyttet til hvordan utdanninga er organisert, samt anbefale noen ulike modeller for framtidig organisering.

Arbeidsgruppa vil imidlertid ikke vurdere organisering av forhold som knytter seg til progresjon og emnesammensetning (jf. punkt to i mandatet). Arbeidsgruppa har sett det som sin oppgave å vurdere den overordnede organisatoriske strukturen på programmet og anser det ikke som hensiktsmessig å gi anbefalinger på et så detaljert nivå. Dette er et arbeid som må følges opp av forvaltningsutvalget eller studieretningsrådene.

6.1 Den økonomiske situasjonen ved lektorutdanninga

Det er flere elementer som preger den økonomiske situasjonen ved lektorutdanninga. Programmet er underdimensjonert og det er ingen særskilt finansierte studieplasser til lektorprogrammet som sådan, utelukkende til Praktisk pedagogisk utdanning (PPU). Det er heller ingen særskilt tildeling til praksiskostnadene. Inntektene og det økonomiske fundamentet for utdanninga baserer seg på resultatmidler, midlertidige tildelinger fra institusjonsnivået øremerket utdanninga, samt parallellkjøring med flere disiplinære program. Det betyr at betydelige ressurser fra den historiske basisbevilgninga til institutter (og fakultet) benyttes til å drive lektorutdanninga.

Arbeidsgruppa har fått i oppdrag å gi et mer helhetlig bilde av den økonomiske situasjonen. Basert på dette forventes det forslag til modeller som kan sikre finansiering av lektorutdanninga. Forslagene bør omfatte både forslag til interne prioriteringer på fakultetene basert på fordeling av (økte) framtidige resultatinntekter og bruk av eksisterende basisfinansiering, samt forslag til permanent finansiering fra institusjonsnivået.

Det har vært nedsatt et underutvalg innenfor økonomi som har bistått arbeidsgruppa i å framskaffe data som skal gi et helhetlig bilde av den økonomiske situasjonen ved lektorutdanninga. Disse dataene har tydeliggjort et bilde av ei utdanning der den økonomiske belastninga for de ulike instituttene er skeivt fordelt, og der ILP bærer svært mye av kostnadene for utdanninga. Totalt går utdanninga i underskudd med 9,2 mill. 7,3 mill av dette underskuddet ligger ved ILP. Grovt sett ligger størsteparten av dette knyttet til lønn og sosiale kostnader, samt praksiskostnader. Ca. 2,8 mill beregnes å være utgiftene per kull knyttet til praksis (beregnet ut ifra en sats på 46.000 per student over 5 år). Dette tallet vil øke i takt med antall studenter. Kandidatproduksjonsmidlene går per i dag til ILP, men dekker imidlertid ikke opp for de andre kostnadene instituttet har. Alle økonomiske beregninger er vedlagt rapporten.

Arbeidsgruppa ser det som helt nødvendig at den økonomiske situasjonen ryddes opp i slik at utdanninga, og de instituttene som bærer utgiftene ved den, baseres på økonomiske modeller som sikrer en bærekraftig økonomisk situasjon. Utgiftene for praksis kan ikke tilligge ILP alene, og det må arbeides fram ei løsning for inndekning. Universitetsledelsen må også ta stilling til hvordan man kan rydde opp i personalkostnadene ved ILP knyttet til ansatte ved profesjonsfaget. Videre må det vurderes å gi lektorutdanninga basistildeling av egne studieplasser for å sikre forutsigbarhet, ryddige strukturer og økonomiske rammer.

Dernest må det sees nærmere på hvorvidt fordeling av kandidatmidler kan ha betydning for instituttene opplevde eierskap til utdanninga. Denne fordelinga bør foregå i tråd med de prinsippene man vedtar når det gjelder styring og organisering av utdanninga, og de bør ikke gå til ILP alene slik den gjør i dag. ILPs utgifter knyttet til utdanninga bør dekkes inn på andre måter, jf. forslaget beskrevet over. Arbeidsgruppa anbefaler også at lektorutdanninga, og lærerutdanningene for øvrig, søkes opp i finansieringskategori C for å i større grad sikre finansiering av disse praksistunge utdanningene

6.2 Ulike modeller for organisering

Erfaringer fra både UiT og andre institusjoner gir ulike svar på hva som er den beste tilnærminga til organisering av utdanninga. Arbeidsgruppa har diskutert programstruktur og ledelse og vil i det følgende legge fram noen ulike perspektiver på, og forslag til, hvordan utdanninga kan organiseres for å adressere noen av de utfordringene som er skissert innledningsvis.

Utfordringa som gjelder eierskap og profesjonsidentitet, henger nært sammen med de anbefalingene arbeidsgruppa har skissert i kapittel 3. Både for organisasjonsstrukturer og ledelsesstrukturer er det stort behov for å ha modeller som sikrer eierskap og kontinuerlig utvikling av programmet. Det er behov for operasjonelle ledere på flere nivå, og det er behov for koordinerende utvalg og råd som sikrer samkjøring og helhet – uavhengig av hvor programmet hører hjemme.

Organisering og ledelse har stor betydning for hvordan komplekse studieprogram som lektorutdanninga fyller sin rolle og utøver sitt oppdrag. Forskrift om rammeplan slår fast at «[u]tdanningen skal organiseres på en måte som sikrer progresjon og sammenheng mellom de faglige elementene som inngår». Rammeplanens føringer bør ses i sammenheng med de tidligere skisserte utfordringene arbeidsgruppa har sett nærmere på. Å sikre sammenheng og progresjon handler i stor grad om både hvordan studentene opplever utdanninga, hvilken type kandidater som sendes ut til arbeidslivet og renomméet til lektorutdanninga. Det handler også om det felles og tverrfaglige prosjektet lektorutdanninga utgjør, og hvilke samhandlingsarenaer som finnes for at alle skal se seg som *medlærerutdannere*.

Arbeidsgruppa har sett på dagens organisering der lektorutdanninga styres som ett studieprogram med en styringsstruktur som skal ivareta utdanningas kompleksitet gjennom en rekke utvalg, styringsorganer og studieleder/faglig leder. Gruppa har i tillegg sett på hvordan utdanninga tidligere har vært organisert som to ulike studieprogram og styrt av programstyrer. På bakgrunn av dette har man diskutert ulike modeller for å organisere og lede studieprogrammet i framtiden.

Det er tre ulike organisatoriske modeller som har vært drøftet:

- Ett studieprogram etter dagens modell
- To studieprogram; lektorutdanning i realfag og lektorutdanning i språk og samfunnsfag
- Tre studieprogram; lektorutdanning i realfag, lektorutdanning i språk og lektorutdanning i samfunnsfag

Ett studieprogram

Arbeidsgruppa er enig om at det er flere fordeler ved fortsatt å organisere lektorutdanninga slik den er i dag. Det vil ta tid å implementere en ny styringsstruktur, og den strukturen man har i dag begynner å sette seg i organisasjonen. Likevel har man over år sett at det er utfordringer ved denne organiseringa, særlig knyttet til den opplevde avstanden mellom det som foregår konkret på studieprogramnivå og øverste ledelsesorgan, forvaltningsutvalget. Kompleksiteten gjør kommunikasjon mellom delene av studieprogrammet og de ulike nivåene utfordrende, og gir muligheter for at instituttene fraskriver seg ansvaret for utdanninga og studentene, og i stedet ser seg som noen som leverer en tjeneste (undervisning og veiledning) til *noen andres* program. Arbeidsgruppa har gjennom eksempler og diskusjoner sett at mange faglige ikke kjenner ansvar eller tilhørighet til lektorutdanninga selv om lektorstudentene i mange tilfeller utgjør over halvparten av studentene på emnene de underviser. Gjennom økt organisatorisk avstand kan ansvar pulveriseres.

To eller tre studieprogram

Ei organisering i to eller tre studieprogram vil på noen måter representere ei reversering av universitetsstyrets vedtak i 2013, der man bestemte at utdanningene skulle organiseres som ett program. På den andre siden har utdanninga, og dermed argumentene, forandret seg siden den gang og arbeidsgruppa viser til at det er flere grunner til at man må se på dette på nytt.

I sammenheng med oppdeling i ulike studieprogram har arbeidsgruppa diskutert om dette er noe som kan bidra til at avstanden mellom de som gir utdanninga (de som underviser og veileder) og de som leder utdanninga blir mindre. Dersom fagområdene selv eier og leder sine deler, kan dette bidra til økt følelse av ansvar og eierskap. På den andre siden kan det også føre til at man mister noen av de tverrfaglige perspektivene man er avhengig av for å drive denne tverrfaglige utdanninga. Man kan også miste kullsamhørigheten for lektorstudentene med at de fordeles på flere program. Alle lektorstudenter tar to disiplinlag, pedagogikk, didaktikk og praksis.

Arbeidsgruppa har i sine diskusjoner om struktur og programorganisering vært bevisste på å involvere relevante aktører og utvalg/råd underveis. For eksempel har begge studieretningsrådene blitt presentert for arbeidsgruppas diskusjoner, og har hatt anledning til å gi innspill til prosessen. Begge studieretningsrådene anbefalte en organisering i to eller tre program.

Arbeidsgruppas studentmedlemmer har påpekt at uansett organisering og antall programmer vil linjeforeningene spille en viktig rolle når det gjelder helhet, sammenheng og kullfølelse.

6.3 Organisering av samhandlings- og lederstrukturer

Arbeidsgruppa har diskutert hvordan lektorutdanninga organisatorisk kan se ut i framtida, enten slik den er i dag, eller delt opp i to eller tre studieprogram. Ledelsen av utdanninga henger tett sammen med dette spørsmålet. Å lede komplekse utdanninger handler ikke bare om de organisatoriske strukturene man bygger opp, men også om at de har ledere som er motiverte og ser viktigheten og nytten av å utvikle utdanningene i kollegiale felleskap. Utdanningas tverrfaglige natur fordrer ledere på alle nivå som forstår alle elementene i utdanninga, og at det er disse elementene som helhet som har betydning for om studentene opplever studieløpet som sammenhengende og integrert.

Lektorutdanninga har til nå vært ledet av programstyrer (perioden 2003-2013), av en studieleder (perioden 2014-2018) og av en faglig leder (fra februar 2018 til i dag).

Perioden med tilsatt studieleder i full stilling har vært preget av å få den nye organisasjonsmodellen implementert og igangsatt. Studielederen hadde, i samarbeid de ulike styringsorganene, overordnet ansvar for hele studieprogrammet og i tillegg personalansvar for de tilsatte ved profesjonsfaget. Dette ga store muligheter for utvikling av profesjonsrettede tiltak, men samtidig et tyngdepunkt innenfor ett fagområde i en periode da lektorutdanninga skulle konsolideres som ny og helhetlig.

Forvaltningsutvalget vil uansett organisering ha en viktig rolle i å sikre helhet og sammenheng i utdanninga. Utvalget bør imidlertid ha en mye mer operasjonell leder enn det som er tilfelle i dag, og den som leder utvalget bør også være leder av utdanninga. Arbeidsgruppa mener at dette bør være ei 100 % stilling. Leder av forvaltningsutvalget kan komme fra alle de ulike fagområdene i lektorutdanninga, men bør organisatorisk tilhøre fakultetsnivået. Avhengig av om det blir ett eller flere program, bør man ha tilhørende studieretningsråd eller programstyrer. Ledere av disse rådene/styrene bør også være operasjonelle og det bør avsettes tilstrekkelig tid i en stillingsressurs til å følge opp dette oppdraget. Uavhengig av hvilke understrukturer man finner hensiktsmessig, må det utvikles kollegiale fellesskap mellom de ulike ledernivåene av utdanninga som sikrer samskaping og helhetlig styring.

Arbeidsgruppa har diskutert hvordan organisasjonsstrukturen kan og bør bidra til en styrking av lektorutdanninga. Ledelse, organisering og samhandling er viktige områder som alle skal bidra til denne målsetninga. Historisk sett har utdanninga til nå prøvd ut ulike styringsmodeller som gir både styrker og svakheter. For framtida ser arbeidsgruppa at det kan være hensiktsmessig å tenke nytt og prøve ut nye former for organisering som i enda større grad kan sikre sammenheng, helhet og samhandling mellom de ulike delene. Ett eksempel på ny måte å organisere lektorutdanninga på er å sette sammen et team av faglig leder og et støtteapparat av relevante aktører som skal bidra til utvikling sammen med lederen. Støtteapparatet bør bestå av de som i dag har sentrale roller i utviklingen og driften av

lektorutdanninga, slik som for eksempel administrativ koordinator, praksiskoordinator og universitetsskolekoordinator. Her kan det tenkes også andre viktige roller. Disse bør være samlokalisert, og det bør vurderes om de også skal være samorganisering gjennom at de utgjør en enhet der faglig leder også er personalleder.

Dette kan, slik arbeidsgruppa ser det, bidra til at den faglige lederen får nærhet til og ansvar for viktige utviklingsaktører i utdanningsløpet. I tillegg bør det sikres at de samme aktørene inngår i utvalg, nedsatte grupper og arenaer der utvikling foregår innafor de ulike fagområdene. Arbeidsgruppa anbefaler at man ser til hvordan medisinstudenter ved UiT er organisert gjennom å være en egen administrativ enhet. Også denne utdanninga har prøvd ut ulike former for organisering tidligere for å ivareta sin svært komplekse struktur.

Uansett organisering er det av avgjørende betydning at de kollegiale fellesskapene på lektorutdanninga styrkes. Dette gjelder både innafor administrasjon og blant faglig tilsatte. Studieretningsråd, fagforum, administrative forum og samlingsplasser på tvers i utdanninga må styrkes for å sikre ei kollisjonsfri utdanning for studentene. I tillegg må studieretningsrådene og forvaltningsutvalget være operative, utviklingsorienterte og besittes av medlemmer med engasjement for det tverrfaglige prosjektet lektorutdanninga utgjør.

6.4 Anbefalinger fra arbeidsgruppa

Arbeidsgruppa anbefaler at

- lektorutdanninga, og lærerutdanningene for øvrig, søkes opp i finansieringskategori C for å i større grad sikre finansiering av disse praksistunge utdanningene
- kostnadene knyttet til praksis ikke bæres av ILP alene. Det må sees på en egen løsning for å dekke kostnader til praksis, uavhengig av framtidig struktur.
- det må vurderes å gi lektorutdanninga basistildeling av egne studieplasser for å sikre forutsigbarhet, ryddige strukturer og økonomiske rammer.
- universitetsledelsen tar stilling til hvordan man kan rydde opp i personalkostnadene ved ILP knyttet til ansatte ved profesjonsfaget, slik at instituttet sikres en bærekraftig økonomisk situasjon
- fordelinga av kandidatmidler foregår i tråd med de prinsipper man vedtar når det gjelder styring og organisering av utdanninga.
- det tilsettes en faglig leder i hundre prosent stilling som leder forvaltningsutvalget
- forvaltningsutvalget fortsetter som overordnet styringsorgan, men får et mer spisset og operativt mandat
- faglig leder og relevant støtteapparat samlokaliseres for å sikre sammenheng i utdanninga og det sørges for at det er ei formålstjenlig organisering av teamet rundt faglig leder
- organisering av utdanninga må sikre både eierskap, sammenheng og helhet. Dette kan gjøres på flere måter som det framgår av rapporten, og arbeidsgruppa anbefaler at det gis innspill på fordeler og ulemper ved organisering i ett eller flere program i en høringsrunde